

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ & ΤΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

για τις σχολικές χρονιές 2013-2014 & 2014-2015

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ

15. Περιγράψτε την ομάδα – στόχο καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Δάσκαλοι και άλλοι εκπαιδευτικοί δημοτικών σχολείων:

1102 εκπαιδευτικοί ου εργάζονται σε 55 δημοτικά σχολεία (52 δημόσια και 2 ιδιωτικά)

Πρόκειται για ανομοιογενή ως προς την ειδικότητα και τις σπουδές ομάδα, αλλά και ως προς την ηλικία. Πολλοί εκπαιδευτικοί προέρχονται από τη διετή παιδαγωγική ακαδημία, αλλά επίσης υπάρχουν και απόφοιτοι των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων και εκπαιδευτικοί άλλων κατευθύνσεων (γυμναστές, μουσικοί, δάσκαλοι εικαστικών, ξένων γλωσσών).

Οι δάσκαλοι στην πλειοψηφία τους, τα τελευταία χρόνια έχουν περάσει από τα τμήματα της εξομίσωσης και έχουν ανανεώσει τις γνώσεις τους. Ωστόσο η καθημερινή τους επαφή με πολλά και διαφορετικά παιδιά, με πολλές και διαφορετικές ανάγκες και προβλήματα που μπορεί να έχει το καθένα από αυτά, αλλά και η παράλληλη έλλειψη ειδικών επιστημόνων στα σχολεία (σχολικών ψυχολόγων, ειδικών παιδαγωγών) τους κάνουν να αισθάνονται συχνά αδύναμοι να λειτουργήσουν και να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις που συναντούν.

Επίσης, η έλλειψη αναγνώρισης του ρόλου του δασκάλου στη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα, οι δυσκολίες συνεργασίας με τους γονείς και η απομόνωση των δασκάλων μέσα στο σχολείο αποδυναμώνουν το ρόλο τους.

Οι 1.102 εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα δημοτικά σχολεία της περιοχής διδάσκουν και διαπαιδαγωγούν συνολικά 9.363 παιδιά.

16. Περιγράψτε το γενικό στόχο της παρέμβασης στην προαναφερόμενη ομάδα στόχο.

Η υποστήριξη των εκπαιδευτικών για την προώθηση της αγωγής υγείας στο δημοτικό σχολείο

16.1 Περιγράψτε τους ειδικούς στόχους της παρέμβασης ανά ομάδα στόχο.

- Η αναγνώριση των επιβαρυντικών και των προστατευτικών παραγόντων στην υγιή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών
- Η εξοικείωση των δασκάλων με το συντονισμό ομάδων και με τις ενεργητικές μεθόδους μάθησης
- Η ενεργοποίηση των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή παρεμβάσεων πρόληψης στο σχολείο τους
- Η εκπαίδευση στο θέμα της πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και του εκφοβισμού

16.2. Περιγράψτε το σκεπτικό και τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης της παρέμβασης που θα εφαρμόσετε.

Σκεπτικό του προγράμματος:

Το πρόγραμμα πρωτογενούς πρόληψης που απευθύνεται στη σχολική κοινότητα των δημοτικών αποσκοπεί στη δραστηριοποίηση του σχολείου στο επίπεδο της πρόληψης και της προαγωγής της υγείας των παιδιών.

Τα παιδιά αποτελούν μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα, καθώς φαίνεται να είναι άμεσα εξαρτώμενα από τους ενήλικες που τα περιβάλλουν με αποτέλεσμα να υφίστανται τις συνέπειες της συμπεριφοράς και των αντιλήψεων τους.

Η υλοποίηση προγραμμάτων αγωγής υγείας επιβάλλεται από τη σύγχρονη πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από:

- Την ανησυχητική εξάπλωση της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών.
- Την πρόωρη επαφή των παιδιών με το αλκοόλ, τα τσιγάρα, αλλά και τα φάρμακα
- Τη συνεχή μείωση της ηλικίας έναρξης της χρήσης.
- Τον υψηλό αριθμό περιπτώσεων κακοποίησης-σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής.
- Την έκταση του προβλήματος του εκφοβισμού των παιδιών από τους συνομηλίκους

τους.

- Τη συνύπαρξη παιδιών με διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα.

Τα παιδιά χρειάζεται να υποστηριχθούν, ώστε να μάθουν να αναγνωρίζουν τους κινδύνους που τα περιβάλλουν, να μάθουν να ζητούν βοήθεια και πριν από όλα να αναπτύξουν κριτική ικανότητα και να έχουν καλή σχέση με τον εαυτό τους, να αναγνωρίζουν δηλαδή την αξία τους και να φροντίζουν το σώμα τους.

Ο χώρος των δημοτικών σχολείων είναι ο καταλληλότερος για τέτοιου τύπου προγράμματα εκπαίδευσης, γιατί:

- Η σχολική ηλικία είναι καθοριστική για την περαιτέρω συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου και τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Τα προγράμματα πρόληψης σε αυτή την περίοδο φαίνεται να είναι αποτελεσματικά.
- Ο χρόνος που τα παιδιά βρίσκονται στο σχολείο καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της ζωής τους και τα όσα βιώνουν εκεί τα επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό.
- Οι δάσκαλοι αναπτύσσουν ιδιαίτερη σχέση με τους μαθητές/τριές τους, παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγησή τους και αποτελούν για αυτούς πρότυπα ζωής.
- Οι δάσκαλοι έχουν ευκαιρίες να παρατηρήσουν αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού, καθώς και ενδείξεις για προβλήματα στην ανάπτυξή του.
- Οι δάσκαλοι συχνά αναπτύσσουν ιδιαίτερη σχέση και με τους γονείς και τις οικογένειες των μαθητών/τριών.
- Η πλειοψηφία των μαθητών/τριών της σχολικής ηλικίας δε θεωρούν τον εαυτό τους ικανό να προστατευθεί μόνος του, περιμένουν από τους άλλους, κυρίως τους ενήλικες να τα προστατεύσουν.
- Τα παιδιά είναι συχνά θύματα κακοποίησης (ψυχολογικής, σωματικής, σεξουαλικής).
- Βασικός στόχος της εκπαίδευσης, κυρίως στο δημοτικό είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (σωματική, συναισθηματική, κοινωνική).
- Από την εμπειρία της Πυξίδας έχει φανεί ότι οι δάσκαλοι είναι πρόθυμοι και αποτελεσματικοί στην υλοποίηση προγραμμάτων, λειτουργώντας πολύ καλά ως πολλαπλασιαστές για την πρόληψη
- Η αγωγή υγείας είναι πλέον υποχρεωτική για την Α', Β' και Γ' δημοτικού, δίνοντας έμφαση σε θέματα ψυχικής υγείας στην Α' δημοτικού, θέματα που άπτονται του αντικείμενου της πρόληψης. Αλλά επίσης ο χρόνος της ευέλικτης ζώνης είναι χρόνος

στον οποίο αναπτύσσονται από τους δασκάλους προγράμματα πρόληψης

Τελικοί αποδέκτες του προγράμματος είναι τα παιδιά και κύριος στόχος η ανάπτυξη κοινωνικών και προσωπικών δεξιοτήτων στα παιδιά, για να είναι σε θέση να προστατέψουν τους εαυτούς τους από πιθανούς κινδύνους.

Το πρόγραμμα αναγνωρίζοντας τον καθοριστικό, για την ανάπτυξη του παιδιού, ρόλο των σημαντικών ενηλίκων που το περιβάλλουν δηλ. των δασκάλων και των γονιών, απευθύνεται σε πρώτη φάση σε αυτούς. Συγκεκριμένα όσον αφορά στους εκπαιδευτικούς επιδιώκει την ενίσχυση του κοινωνικοπαιδαγωγικού τους ρόλου μέσα από ένα κύκλο εκπαιδευτικών συναντήσεων που βασίζονται στη βιωματική προσέγγιση και προσφέρουν γνώσεις που άμεσα μπορούν να αξιοποιηθούν στην καθημερινή λειτουργία. Προβλέπεται στη συνέχεια, υποστήριξη των εκπαιδευτικών με συναντήσεις εποπτείας, για την εφαρμογή προγράμματος αγωγής υγείας στην τάξη.

Για το σκοπό αυτό αξιοποιούνται τα εκπαιδευτικά υλικά πρόληψης, όπως:

- «Δεξιότητες για παιδιά δημοτικού», ΚΕΘΕΑ & TACADE
- «Το σπίτι των παιδιών», ΠΥΞΙΔΑ

Τα προηγούμενα 15 έτη εκπαιδεύτηκαν και ενημερώθηκαν 1.051 εκπαιδευτικοί και 5.960 μαθητές συμμετείχαν σε ενημερώσεις και προγράμματα Αγωγής Υγείας.

Οργάνωση και υλοποίηση της παρέμβασης:

A) Φάση της προετοιμασίας

- Συνεργασία με τους Υπεύθυνους Αγωγής Υγείας & τους σχολικούς συμβούλους για το σχεδιασμό, την εκπόνηση και το συντονισμό των δράσεων για τη σχολική χρονιά
- Σχεδιασμός αξιολόγησης προγραμμάτων & αναζήτηση εργαλείων αξιολόγησης
- Κινητοποίηση της σχολικής κοινότητας: Ενημερώσεις των συλλόγων των εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα.
- Επανεκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων που θα χρησιμοποιηθούν για την προώθηση και την υποστήριξη των προγραμμάτων αγωγής υγείας:
 - Σχολικός εκφοβισμός-Ένας οδηγός για γονείς

B) Φάση υλοποίησης του προγράμματος

- Ημερίδα ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για την αγωγή υγείας

και τα προγράμματα πρόληψης σε σχέση με την ψυχική υγεία

- **2 Βιωματικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς με στόχο την αντιμετώπιση της παιδικής επιθετικότητας με τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού “Το σπίτι των παιδιών”**

- *Η επιθετικότητα στην καθημερινότητα των ενηλίκων*
- *Η επιθετικότητα στον κόσμο των παιδιών*
- *Η επιθετικότητα στο χώρο του σχολείου - Σχολικός εκφοβισμός*
- *Δυναμική των ομάδων- «Φτιάχνοντας το σπίτι των παιδιών»*
- *Η συναισθηματική νοημοσύνη- «Το χαλί των συναισθημάτων»*
- *«Οι λέξεις που πληγώνουν» - Από το υλικό για τα παιδιά*
- *«Επίσκεψη ξένων» - Από το υλικό για τα παιδιά*
- *Διευκολύνοντας τη σχέση γονιού - δασκάλου*
- *Προδιαγραφές ενός προγράμματος Αγωγής Υγείας*

Σύνολο ωρών εκπαίδευσης : 20 διδ. Ώρες

(3 σεμινάρια X 15 άτομα = 30 άτομα)

- **Υποστήριξη δασκάλων για την εφαρμογή προγραμμάτων αγωγής υγείας στις τάξεις τους**

Μετά την ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών σεμιναρίων οι εκπαιδευμένοι εκπαιδευτικοί θα αναλάβουν την ανάπτυξη προγράμματος αγωγής υγείας στην τάξη τους, όπου θα έχουν το ρόλο του συντονιστή-εμπυχωτή.

Για την καλύτερη διεξαγωγή των προγραμμάτων τα επιστημονικά στελέχη της ΠΥΞΙΔΑΣ θα παρέχουν υποστήριξη και βοήθεια στους εκπαιδευτικούς που θα αναλάβουν προγράμματα αγωγής υγείας.

Για το σκοπό αυτό θα προγραμματισθούν **ομαδικές συναντήσεις** , με συχνότητα μία στις 3 εβδομάδες. Το χρονοδιάγραμμά τους θα καθορισθεί σε συνεννόηση με τη συσταθείσα ομάδα και σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του προγράμματος Αγωγής Υγείας.

Η υποστήριξη θα αφορά στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση του προγράμματος, καθώς επίσης και στην αντιμετώπιση των δυσκολιών των παιδιών στην τάξη.(4 ομάδες X 8-10 άτομα= 32-40 άτομα)

- **Συμβουλευτική δασκάλων σε περιστατικά που αντιμετωπίζουν στο σχολείο και στον παιδαγωγικό τους ρόλο.**

Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες είτε στη σχέση τους με τους μαθητές τους είτε λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα ίδια τα παιδιά. Η ΠΥΞΙΔΑ μέσα από συμβουλευτική καθοδήγηση προσφέρει τη δυνατότητα στήριξης προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες που θα προκύψουν.

- **Ενημερωτικά σεμινάρια και παρεμβάσεις στα σχολεία, μετά από αίτημα συλλόγων εκπαιδευτικών,** για την εκπαίδευσή τους σε θέματα που συνδέονται με τη διαχείριση δύσκολων περιστατικών, τη δυναμική της ομάδας και τη βιωματική μάθηση, τα θέματα παιδικής επιθετικότητας και σχολικού εκφοβισμού, την επαγγελματική εξουθένωση των εκπαιδευτικών (2 σχολεία X 15-20 άτομα= 30-50 άτομα συναντήσεις)

Ενημερωτικές εκδηλώσεις για γονείς, στα σχολεία, μετά από αίτημα συλλόγων γονέων και των σχολείων, για θέματα που σχετίζονται με την πρόληψη της επιθετικότητας και του εκφοβισμού (3 σχολεία X 20 -30 γονείς= 60-90 γονείς)

Ενημερωτικές εκδηλώσεις για γονείς, των οποίων τα παιδιά συμμετείχαν σε προγράμματα αγωγής υγείας, μετά από αίτημα των δασκάλων, στις οποίες οι γονείς ενημερώνονται για τους στόχους και τη μεθοδολογία των προγραμμάτων που υλοποιούνται στις τάξεις των παιδιών τους (3 σχολεία X 20 -30 γονείς= 60-90 γονείς)

B. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- 18. Περιγράψτε το προβλεπόμενο είδος αξιολόγησης και αναφερθείτε στα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσετε.**

Θα δοθεί βαρύτητα στην επιστημονική αξιολόγηση του προγράμματος:
πρόληψης της επιθετικότητας «Το Σπίτι των παιδιών» .

- 18.1 Προσδιορίστε τους δείκτες τους οποίους θα λάβετε υπόψη σας στην αξιολόγηση.**

Αξιολόγηση της διαδικασίας:

- Αριθμός συμμετεχόντων σε ημερίδες και σεμινάρια
- Αριθμός προγραμμάτων αγωγής υγείας που εφαρμόζονται στα σχολεία
- Δράσεις που προέκυψαν ως αποτέλεσμα των σεμιναρίων

Αξιολόγηση του αποτελέσματος:

- Μέτρηση διαφορών σε στάσεις, αντιλήψεις, συμπεριφορά και δεξιότητες πριν και μετά την παρέμβαση μεταξύ των μαθητών που συμμετείχαν στην παρέμβαση και των μαθητών της ομάδας ελέγχου Ενίσχυση ομαδικότητας & συνεργασίας
- Βαθμός αλλαγής στις στάσεις των εκπαιδευτικών για την επιθετικότητα

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΓΕΛ & ΕΠΑΛ

15. Περιγράψτε την ομάδα –στόχο καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Ομάδα στόχου: **Μαθητές γυμνασίου (5.098 μαθητές που φοιτούν σε 27 γυμνάσια)**

Περιγραφή ομάδας:

Οι μαθητές /τριες που φοιτούν στα γυμνάσια της περιοχής ευθύνης της Πυξίδας είναι παιδιά εφηβικής ηλικίας 12-16 ετών και παρουσιάζουν όλα τα χαρακτηριστικά της ηλικίας που τα κάνουν πιθανόν ευάλωτα στο θέμα των ουσιών.

Πρόκειται για ανομοιογενή ως προς την πολιτισμική τους ταυτότητα ομάδα, καθώς πολλοί από αυτούς /ες είναι παλιννοστούντες από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, Βορειοηπειρώτες, Αλβανοί κ.α. Ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών φοιτά σε σχολεία που βρίσκονται μέσα στο πολεοδομικό συγκρότημα, όπου και ζουν, αλλά επίσης ένας μεγάλος αριθμός μαθητών φοιτούν και σε σχολεία αγροτικής περιοχής.

Στην πλειοψηφία τους δεν κάνουν χρήση παράνομων ναρκωτικών ουσιών, αλλά ένας μεγάλος αριθμός είναι χρήστες νόμιμων εξαρτησιογόνων ουσιών, όπως τσιγάρο, αλκοόλ, φάρμακα.

Σύμφωνα με διαχρονικές τάσεις εξάλλου, και συγκεκριμένα για τα τελευταία 27 χρόνια, η γενική τάση στη χρήση «οποιασδήποτε» παράνομης ουσίας στους μαθητές ηλικίας 15-19 ετών είναι αυξητική – υπερδιπλασιάστηκε από 6,0% το 1984 σε 15,3% το

2011 (ΕΠΙΨΥ 2012)

Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά το πρόβλημα της χρήσης σύμφωνα με τα αποτελέσματα από την «Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών», (ΕΠΙΨΥ, 2012) ισχύουν τα ακόλουθα:

Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας έστω και μια φορά στη ζωή τους ανέφερε σχεδόν ένας στους 6 μαθητές ηλικίας 15-19 ετών (15,3%). Το ποσοστό αυξάνεται με την ηλικία : 7,4% των 15χρονων, 21,9% των 18χρονων, ενώ αναφέρεται ότι η επικράτηση της χρήσης είναι υψηλότερη στην Αθήνα (19,3%) και στη Θεσσαλονίκη (19,4%) συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας (12,0%).

Η κάνναβη (13,4%) και οι εισπνεόμενες ουσίες (14,1%) είναι οι ουσίες που αναφέρονται συχνότερα από τους μαθητές. Ποσοστό μαθητών 7,8% έχει επαναλάβει τη χρήση κάνναβης τουλάχιστον 3 φορές σε όλη τη ζωή. Τέλος, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι οι έφηβοι μαθητές σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη αναφέρουν επανάληψη της χρήσης κάνναβης σε υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τις λοιπές περιοχές (10,6%, 11,1%, και 5,4% αντίστοιχα).

Σε πιο μικρές ηλικίες και συγκεκριμένα οι μαθητές ηλικίας 13-14 ετών ανέφεραν ποσοστό 1,7% χρήσης κάνναβης έστω και μια φορά σε όλη τη ζωή, 5,8% ανέφεραν χρήση εισπνεόμενων ουσιών και 1,0% χρήση της ουσίας έκσταση.

Αναφορικά με την κατανάλωση οινοπνευματωδών στην Ελλάδα από μαθητές ηλικίας 13-19 ετών φαίνεται ότι έξι στους 10 μαθητές (60,8%) ήπιαν τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο μήνα και ένας στους 10 (11%) τουλάχιστον 10 φορές κατά το ίδιο διάστημα. Το 45,1% των μαθητών 15-19 ετών ανέφεραν υπερβολική κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών, ενώ ένας στους 3 (34%) μαθητές ηλικίας 13-19 ετών έχει μεθύσει τουλάχιστον μία φορά σε όλη τη ζωή (ΕΠΙΨΥ 2012)

Σημαντικό θέμα αποτελεί επιπλέον το φαινόμενο του εκφοβισμού στα σχολεία, το οποίο διαπιστώνεται ότι αποτελεί πια μια πραγματικότητα για τα ελληνικά σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το μέγεθος του προβλήματος αναδεικνύεται από μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ από το τμήμα Ψυχολογίας του ΑΠΘ και το Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας του ΤΕΙΘ (υπεύθυνη: Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Αν. Ψάλτη) με τίτλο: Ταυτότητες Φύλου, Εθνικές Ταυτότητες & Σχολική Βία: Διερευνώντας τη Βία & τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο (2004-2007).

Στην έρευνα πήραν μέρος 1843 μαθητές(-τριες) που φοιτούσαν σε τυχαία επιλεγμένα Γυμνάσια και Λύκεια από ολόκληρη την Ελλάδα.

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των εφήβων, όχι μόνο τα περιστατικά εκφοβισμού αποτελούν τμήμα της καθημερινότητας στο σχολείο, αλλά και περίπου 3 στους 10 μαθητές (-τριες) φοβούνται ή αγωνιούν ότι μπορεί να υποστούν κάποια μορφή εκφοβισμού στο σχολείο μερικές φορές μέχρι και πολύ συχνά.

Σε όλα αυτά τα ζητήματα η Πυξίδα αποτελεί σύμμαχο και υποστηρικτή των εφήβων αλλά και του πλαισίου που κινούνται οι έφηβοι με πληθώρα δράσεων και προγραμμάτων που στοχεύουν στην ενίσχυση της ψυχοκοινωνικής υγείας των μαθητών.

16. Περιγράψτε τον γενικό στόχο της παρέμβασης στην προαναφερόμενη ομάδα στόχο.

Η έγκυρη και αξιόπιστη ενημέρωση των μαθητών σε θέματα που σχετίζονται με την εκπαίδευσή τους σε θέματα αποφυγής επιθετικότητας και γενικότερα στην αγωγή υγείας.

16.1 Περιγράψτε τους ειδικούς στόχους της παρέμβασης ανά ομάδα στόχο

- Αναγνώριση επιθετικών συμπεριφορών στο σχολείο
- Διαχείριση της επιθετικότητας και έκφραση συναισθημάτων

17. Περιγράψτε το σκεπτικό και τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης της παρέμβασης που θα εφαρμόσετε.

Σκεπτικό του προγράμματος :

Η εφηβεία αποτελεί μία περίοδο ανάπτυξης που χαρακτηρίζεται από ραγδαίες αλλαγές σε όλους τους τομείς ανάπτυξης: Βιολογικό, σωματικό, σεξουαλικό, νοητικό, συναισθηματικό και κοινωνικό . Η ταυτόχρονη εμφάνιση πολλών αναπτυξιακών αλλαγών κατά τη διάρκειά της, η παρουσία ποικίλων προβλημάτων και κινδύνων και οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, καθιστούν τα άτομα σε αυτήν την περίοδο της ζωής τους ιδιαίτερα επιρρεπή σε πιέσεις, προβληματικές καταστάσεις και επικίνδυνες συμπεριφορές. Σε μια προσπάθεια να καλυφθούν όλο και περισσότερες δυσκολίες που παρουσιάζονται στο σχολικό πλαίσιο και τους έφηβους μαθητές οι δράσεις εστιάζονται στη **δημιουργία ασφαλούς σχολείου χωρίς επιθετικότητα**. Στη διαδικασία της κοινωνικοποίησής τους οι έφηβοι πολλές φορές συναντούν ή και εκφράζουν επιθετικότητα, η οποία θεωρείται ως ένα βαθμό φυσιολογική, αν και ανεπιθύμητη. Τελευταία όμως μοιάζει να υπάρχει αλλαγή στην έκφραση και την επικοινωνία των εφήβων και φτάνουμε να μιλάμε όχι μόνο για αυξημένες μορφές επιθετικότητας αλλά ακόμα πιο ειδικά για **εκφοβισμό**.

Ο **εκφοβισμός** αναφέρεται στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες ένας μαθητής δέχεται κατ' επανάληψη την επιθετικότητα ενός ή περισσότερων μαθητών. Το θύμα της επιθετικότητας

νοιώθει αδύναμο και μη ικανό να προστατέψει τον εαυτό του, είτε λόγω της σωματικής του διάπλασης είτε λόγω της προσωπικότητας και των δεξιοτήτων του.

Σύμφωνα με την προαναφερόμενη έρευνα των Δεληγιάννη –Κουϊμτζή Β, Ψάλτη Α. κ.α.(2012) το φαινόμενο του εκφοβισμού στο χώρο του σχολείου όχι μόνο δεν μειώνεται καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν, αλλά μετασχηματίζεται και παίρνει πιο έμμεσες – και άρα πιο δύσκολες να εντοπιστούν – μορφές, όπως αυτή του λεκτικού και του κοινωνικού εκφοβισμού.

Αναφορικά με τις αντιδράσεις τους σε περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο, από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων προκύπτει ότι σχεδόν οι μισοί δήλωσαν ότι προσπαθούν να βοηθήσουν το συμμαθητή (-τρια) τους, που υφίσταται κάποια μορφή βίας.

Ως προς τις στάσεις που διαμορφώνουν οι ερωτώμενοι (-ες) σχετικά με το φαινόμενο του εκφοβισμού και τη χρήση βίας στο σχολείο γενικότερα, διαπιστώνεται ότι οι έφηβοι που πήραν μέρος στην έρευνα – και ιδιαίτερα τα κορίτσια - είναι αρνητικοί απέναντι στη χρήση βίας στο χώρο του σχολείου και στην εκδήλωση συμπεριφορών αποκλεισμού.

Επίσης, το 1/3 των παιδιών δηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί και γενικά οι ενήλικες δεν προσπαθούν να σταματήσουν τις εκφοβιστικές συμπεριφορές και ότι, παρά τις όποιες ενέργειες κάνουν, οι προσπάθειές τους δεν είναι συστηματικές. Παρόμοιες συμπεριφορές και αντιδράσεις παρατηρούνται και από τους συμμαθητές (-τριές) τους, ενώ η πλειοψηφία των γονέων (68%) δε συνεργάζονται με το σχολείο προκειμένου να προσπαθήσουν να σταματήσουν αυτά τα περιστατικά.

Το σχολείο, λοιπόν, αποτελεί ένα χώρο, όπου ο εκφοβισμός μπορεί να βρει τις κατάλληλες συνθήκες για να αναπτυχθεί και να ευδοκιμήσει, καθώς είναι ένας χώρος στον οποίο ο μαθητής καλείται να αλληλεπιδράσει και να συνυπάρξει με ένα μεγάλο αριθμό παιδιών, τα οποία διαφέρουν ως προς τις συμπεριφορές, τις δεξιότητες και την προσωπικότητά τους.

Ήδη την προηγούμενη τριετία εφαρμόστηκαν σε κάποια σχολεία προγράμματα για την καλύτερη διαχείριση της επιθετικότητας, τα οποία βρήκαν και μεγάλη ανταπόκριση από καθηγητές, μαθητές, γονείς. Εξάλλου ήταν παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν μετά από αίτημα των ίδιων των σχολείων και υποστηρίχτηκαν από τη σχολική κοινότητα. Η εμπειρία αυτή λοιπόν ανέδειξε την ανάγκη που έχουν τα σχολεία για έναν υποστηρικτικό ιστό μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας προκειμένου να αντιμετωπισθούν προβλήματα που προκύπτουν στην καθημερινή ζωή του σχολείου κυρίως σε σχέση με τις επιθετικές και εκφοβιστικές συμπεριφορές των μαθητών. Επίσης και την ανάγκη ενημέρωσης & εκπαίδευσης των καθηγητών σε κοινωνικές και προσωπικές δεξιότητες και την ανάγκη για ευαισθητοποίηση γονέων.

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται για την επόμενη τριετία σχετικά με τον εκφοβισμό εμπλέκουν όλη τη σχολική κοινότητα (μαθητές, καθηγητές, γονείς) μέσα από εκπαιδεύσεις μακροπρόθεσμες και επικεντρωμένες στις ανάγκες του κάθε σχολείου.

Συγκεκριμένα ακολουθεί το πρόγραμμα που προτείνεται.

Οργάνωση και υλοποίηση της παρέμβασης:

1. Φάση προετοιμασίας

● Κινητοποίηση της σχολικής κοινότητας

- Δημιουργία ενημερωτικών εντύπων (αφίσα, φυλλάδιο) για την προβολή του προγράμματος στα σχολεία
- Επανάδοση ενημερωτικού φυλλαδίου για τις εξαρτησιογόνες ουσίες και τις επιπτώσεις τους που δίνεται ως συνοδευτικό υλικό στις σύντομες ενημερωτικές παρεμβάσεις και τα προγράμματα πρόληψης
- Σύνταξη και αποστολή ενημερωτικής επιστολής για τη δημοσιοποίηση του και τη διαμόρφωση αιτημάτων στα σχολεία
- Εντοπισμός εργαλείων αξιολόγησης

2. Φάση υλοποίησης του προγράμματος

Η παρέμβαση θα υλοποιείται στο χώρο του σχολείου και θα απευθύνεται στο σύνολο της σχολικής κοινότητας. Συγκεκριμένα απευθύνεται στις ακόλουθες ομάδες:

- Καθηγητές : 5 συναντήσεις με όλο το σύλλογο του σχολείου X 2 ώρες
- Μαθητές: - 5μελή μαθητικά συμβούλια: 2 ομάδες με 3 συναντήσεις η κάθε ομάδα X 2 ώρες = 6 δίωρες συναντήσεις
- 15μελή μαθητικά συμβούλια: 3 συναντήσεις X 2 ώρες
- Γονείς: 2 συναντήσεις με τους γονείς όλου του σχολείου X 2 ώρες
- Στην αρχή, στο ενδιάμεσο και στο τέλος θα υπάρχουν και κοινές συναντήσεις με όλες τις ομάδες. (3 συναντήσεις X 2 ώρες) για ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων
- Μετά το τέλος του προγράμματος θα υπάρχει διάχυση της εμπειρίας από τους συμμετέχοντες στο υπόλοιπο σχολείο (καθηγητές και μαθητές)., στο πλαίσιο εκδήλωσης που θα υλοποιείται στο σχολείο

Τα θέματα των συναντήσεων θα είναι αντίστοιχα και για τις 3 ομάδες και θα είναι τα ακόλουθα:

- Αναγνώριση και έκφραση επιθετικών και εκφοβιστικών συμπεριφορών στο σχολείο
- Διερεύνηση συνθηκών έκφρασης επιθετικότητας στο σχολικό πλαίσιο
- Διερεύνηση τρόπων περιορισμού της επιθετικότητας
- Αναγνώριση της προσωπικής συμβολής στο φαινόμενο του εκφοβισμού
- Αναζήτηση βοήθειας
- Εκπαίδευση στην αποφυγή συμπεριφορών που ενισχύουν την επιθετικότητα
- Δημιουργία ενός ασφαλούς σχολείου χωρίς επιθετικότητα

Για τη διερεύνηση των παραπάνω θεμάτων θα χρησιμοποιηθούν βιωματικές ασκήσεις και ενεργητικές τεχνικές.

Η παρέμβαση αφορά μια συνολική δράση που θα αγγίζει όλη την εκπαιδευτική κοινότητα σε όλη τη σχολική χρονιά και θα στοχεύει σε μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Προγραμματίζεται να πραγματοποιηθεί μια παρέμβαση πρόληψης με όλες τις προαναφερόμενες δράσεις σε ένα γυμνάσιο.

3. Φάση αξιολόγησης

Η αξιολόγηση θα αφορά την καταγραφή της εμπειρίας όλων των συμμετεχόντων μέσα από τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων αξιολόγησης πριν και στο τέλος των παρεμβάσεων. Όλοι οι συμμετέχοντες θα συμπληρώνουν ερωτηματολόγιο και θα υπάρχει συνολική αξιολόγηση.

Συμβουλευτική μαθητών

Η συμβουλευτική στο σχολείο στοχεύει στην υποστήριξη των μαθητών στο σχολικό πλαίσιο σχετικά με διάφορα ψυχοκοινωνικά θέματα και προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι.

Τα προηγούμενα χρόνια ζητήθηκε η συνεργασία της Πυξίδας για την παροχή συμβουλευτικής στο σχολείο με στόχο την υποστήριξη παιδιών που αντιμετώπιζαν προσωπικά ή οικογενειακά προβλήματα. Τα προβλήματα των μαθητών ήταν ποικίλα αφορούσαν τόσο προσωπικές αναζητήσεις και προβληματισμούς, οικογενειακά προβλήματα, απώλειες και πένθος, άγχος εξετάσεων, αγωνίες για τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές.

Θεωρούμε ότι η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής (ενδεδειγμένη πρόληψη) είναι σημαντική προτεραιότητα στον προγραμματισμό ενός Κέντρου Πρόληψης, καθώς μπορεί να συμβάλλει στην έγκαιρη αναγνώριση και στην άμεση αντιμετώπιση και διαχείριση προσωπικών

προβλημάτων, που μπορούν να λειτουργήσουν ως επιβαρυντικοί ως προς τη χρήση ουσιών παράγοντες για κάποιους εφήβους.

Θεωρούμε λοιπόν σημαντικό να ενισχύσουμε ένα τέτοιο πρόγραμμα και να παρέχουμε ψυχολογική υποστήριξη σε μαθητές στο πλαίσιο του σχολείου, καλύπτοντας το σημαντικό κενό που υπάρχει στη δομή και τη λειτουργία του σχολείου και του εκπαιδευτικού συστήματος, ως προς την ψυχολογική στήριξη των μαθητών, γιατί:

- Η συμβουλευτική μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη διαχείριση καταστάσεων κρίσης και στην εδραίωση υγιών ψυχοκοινωνικών συνθηκών στην οικογένεια και στο σχολείο, όπου μεγαλώνουν και αναπτύσσονται οι νέοι άνθρωποι
- Οι μεταβατικές φάσεις στη ζωή των παιδιών και των εφήβων, είτε αφορούν την φυσική ανάπτυξη, είτε προέρχονται από σημαντικές αλλαγές στη ζωή τους (π.χ. απώλεια ενός γονέα) δημιουργούν ευαλωτότητα για χρήση ουσιών καθώς όπως υποστηρίζει το National Institute on Drug Abuse (2003), οι μεταβατικές φάσεις από την μικρή παιδική ηλικία έως την ενήλικη ζωή θεωρούνται «περίοδοι υψηλού κινδύνου».
- Η περίοδος της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που ταλαιπωρεί την ελληνική κοινωνία έχει άμεσο αντίκτυπο στη ζωή των ελληνικών οικογενειών και επιβαρύνει την ψυχική υγεία των παιδιών

Θεωρούμε σημαντικό να ενισχύσουμε ένα τέτοιο πρόγραμμα και να παρέχουμε ψυχολογική υποστήριξη σε μαθητές.

Οργάνωση και υλοποίηση της παρέμβασης:

4. Φάση προετοιμασίας

• Κινητοποίηση της σχολικής κοινότητας

- Επικοινωνία και συνεργασία με διευθυντές σχολείων
- Δημιουργία ενημερωτικών εντύπων (αφίσα, φυλλάδιο) για την προβολή του προγράμματος στα σχολεία
- Σύντομες επισκέψεις σε τμήματα σχολείων για τη δημοσιοποίηση του προγράμματος
-

5. Φάση υλοποίησης του προγράμματος

- Συνεργασία με τους διευθυντές των σχολείων για την οργάνωση της παρέμβασης
- Συναντήσεις με τους μαθητές

Οι συναντήσεις θα γίνονται στο χώρο του σχολείου και σε συγκεκριμένη αίθουσα που θα παραχωρήσει το σχολείο, ώστε να υπάρχει μία σταθερότητα και άνεση από τους μαθητές. Οι συναντήσεις θα είναι ατομικές και ωριαίες αρχικά. Στη συνέχεια θα γίνεται αξιολόγηση του αιτήματος του κάθε μαθητή και θα κρίνεται η συνέχεια με επιπλέον συναντήσεις ή παραπομπή σε κάποια ψυχοκοινωνική υπηρεσία.

6. Φάση αξιολόγησης

Συμπλήρωση εντύπων καταγραφής περιστατικού (στοιχεία που καταγράφονται: ημερομηνία και είδος επαφής, ποιος απευθύνει το αίτημα, είδος και σύντομη περιγραφή προβλήματος, αντιμετώπιση, αριθμός και διάρκεια επαφής)

Βιβλιογραφία

- Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση των ναρκωτικών στην Ελλάδα 2012
- ΕΠΙΨΥ, 1998, Η έκταση του φαινομένου της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών στην Ελλάδα, στο βιβλίο ΕΠΙΨΥ-ΟΚΑΝΑ, 2003, στοιχεία για τις εξαρτησιογόνες ουσίες
- Δεληγιάννη Β.-Κουϊμτζή κ.α ,2004-2007: Ταυτότητες Φύλου, Εθνικές Ταυτότητες & Σχολική Βία: Διερευνώντας τη Βία & τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο (σε συνεργασία με το Τμ. Βρεφονηπιοκομίας του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης - υπεύθυνη: Αναστασία Ψάλτη, Επίκ. Καθηγήτρια Ψυχολογίας)
- Botvin G., 2000, Preventing drug abuse in schools: social and competence enhancement approaches targeting individual – level etiological factors, Elsevier Science Ltd.
- Tobler N. S., Roona M. R., Ochshorn P., Marshall D.G , Streke, A.V., Stackpole K., M., (2000), School – Based Adolescent Drug Prevention Programs : 1998 Meta- analysis, The Journal Of Primary prevention, Vol. 20, No 4.

National Institute on Drug Abuse, 2003 “Preventing Drug Use among children and adolescents”, : A research – based Guide for parents , educators and community leaders

Β. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

18. Περιγράψτε το προβλεπόμενο είδος αξιολόγησης και αναφερθείτε στα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσετε.

Η αξιολόγηση θα είναι εξειδικευμένη για κάθε παρέμβαση.

Τα προβλεπόμενα είδη αξιολόγησης είναι :

A. Δημιουργία ασφαλούς σχολείου χωρίς επιθετικότητα

- **Αξιολόγηση διαδικασίας & άμεσου αποτελέσματος**

Εργαλεία: ερωτηματολόγια που θα δίνονται σε μαθητές, καθηγητές, γονείς:

A) σχετικά με την παρέμβαση και

B) σχετικά με τις στάσεις τους απέναντι στην επιθετικότητα και σχετικά με τις επιθετικές συμπεριφορές τους (πριν και μετά την παρέμβαση)

B. Συμβουλευτική μαθητών

Αξιολόγηση διαδικασίας: γίνεται με τη συμπλήρωση και ανάλυση στοιχείων σε έντυπα καταγραφής περιστατικών

18.1 Προσδιορίστε τους δείκτες τους οποίους θα λάβετε υπόψη σας στην αξιολόγηση.

A. Δημιουργία ασφαλούς σχολείου χωρίς επιθετικότητα

- **Στην αξιολόγηση διαδικασίας**

Δείκτες:

- Είδος συμμετοχής (η συμμετοχή, το ενδιαφέρον των μαθητών, ανταπόκριση του σχολείου, η τήρηση των προδιαγραφών)

- **Στην αξιολόγηση άμεσου αποτελέσματος**

Δείκτες:

- Αλλαγή απόψεων και συμπεριφοράς σχετικά με την επιθετική συμπεριφορά

B. Συμβουλευτική μαθητών

- **Στην αξιολόγηση διαδικασίας**

Δείκτες:

- Αριθμός περιστατικών
- Είδος αναφερόμενου προβλήματος